

ГОДИНА XI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 26.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

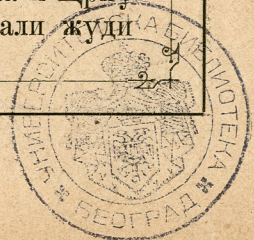
Изази за време бављења позоришне друживе у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца поје дан пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

БАЛКАНСКА ЦАРИЦА.

(Наставак.)

Станко је у грдној борби сам са собом, не зна шта да одговори. . . Али га његов ђаво најпосле преоблада, па, дајући одушке свом поквареном срцу, одлучно викне: — Ја идем султану! . . . Дејана те речи поразе; он клоне и издахне. Перун позове другове, да пруже оружје, па да се закуну над мртвим Дејаном, да ће до смрти бранити домовину од издајца. Сви полажу оружје, и за Перуном заклетву изговарају; па онда дигну и однесу с позорнице свете остатке Дејанове, да их часно сахране, певајући у глас свиколици једну мелодичну песму, које се звуци мало по мало стишавају, док са свим у даљини већ не престану. Међу тим се и Станко с позорнице на другу страну удалио. — Даница с Мартом излази испод шатора. Она је дошла к себи. Чуди се, откуд она под јуначким шатором, и о Станку опет бунца. Марта јој каже, да ће до часа Станко к њој доћи; али додаје, да је он највећа звер; да је мало пре убио Дејана, и да је издајца: па позива другарицу, да и оне беже, јер да ће и њих она звер погубити. — Даница свему тому не верује, јер љуби Станка, па њезина чиста душа не да јој ни помислити, да на зло послути. Марта, кад већ ништа не могла, остави је саму и од страха побегне. Станко у то дође и потрчи Даници. Даница од весела, не знаш, на небу ли је, или на земљи. После првога љубавног одушка иза дужега њихова растанка, запита вереника, да ли је истина оно, што јој је Марта мало час причала о њему. Он јој све открива, а само каже, да је

Дејана пробо за то, што га беше тешко увредио. Њему није више одласка оцу, но збиља да иде у Турке, па свакако настоји, да склони Даницу да и она с њим пође. Она му јуначки, као врла Црногорка, одговара. „Никад!“ — Он је пита, шта је веже за Црну Гору. Она му заносито одвраћа, да је све веже. Ако је мајушна и сиромашна њезина отаџбина, она је ипак красна, слободна и славна. Са мном ћеш — вели јој Станко — бити царица; а она му прихваћа, да је свака Црногорка мала царица. Њезина виловита љубав налази речи, да оправда и сам Станков злочин. Каже му, да је убио Дејана за то, што га је он страшно обедио; па га светује, да иде к оцу Иву. . . Иво је добар; — опростиће му. Сваки ће настојати, да га у оца измоли; па кад не би никог другог било: довољна би била њезина љубав, да га спасе. Станко остаје при својој. . . Каже, да ће га султан круном обдарити, и другим га царем на Балкану поред себе прогласити; те да ће она ту круну с њим носити и постати балканском царицом. Отуд је и наслов драми тој. Даница му и на то дивно одвраћа, велећи му, да је круна из туђих руку срамотва; те га још дивније светује, да он подигне круну Лазареву, којом ће се прославити; а да се прође туђе, којом ће се обрукати. Колико је Даница тврда и непомична доморотка, толико је Станко опојен клетим властољубљем. Љубе се они, али се размимоплазе у осећајима, те се не могу никако сложити. — Даница би хтела и Станка и Црну Гору; а Станко воли Даницу, али жуди

за Балканом и круном, те не попушта Даницу, него и опет настоји, да је обмане ласкавим именом балканске царице. Црногорка је челична и не да се заварати. Вади му најзад песму, коју јој је дао при поласку у Арбанију. Та је песма пуна оријенталне маште и заноса. Станко неће да је прими.

Она му сама чита прву половину, којој Станко прави смисао изврће. . . Чита му другу, а Станко опет вешто воду на свој млин вуче. Даницу то разгњеви, подере песму, па Станку у лице баци подеране комаде. Станко би јој се осветио, али је она жена, па му то не приличи.

(Наставиће се.)

Л И С Т И Ћ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(*Нови племић*, позоришна игра у 5 чинова, по К. А. Гернеру посрбио Лаза Телечки — приказана у Н. Саду с новом поделом улога први пут у суботу 8. фебруара 1886.)

Горњега вечера гледасмо старог позаника у новом оделу. Како ову позоришну игру нисмо давно већ гледали, а и зато, што ју је посрбио покојни вештак-глумац Л. Телечки, чекали смо је са нестрпљењем. Сећам се онако ко кроз сан Пратљаче покојног Телечког, сећам се, како су његов приказ хвалили, те пијетет према врлом вештаку, а из жеље, да видимо у тој улози опет универзалног вештака на српској позорници, г. Ружића, повећало је још нестрпљење наше.

„Нови племић“ не одговара српском духу и народу, јер таквих племића у нас нема, али је тенденција, ако у опште узмемо, добра, јер покондирити се може човек у више праваца, занети га може и што друго, а не баш племство, а то све треба шибати. Познато је, да је и српски писац Стерија у „Покондиреној тикви“ оштро напао на поневиђену Фему. Покондирена Фема у Стеријиној позоришној игри долази и овде баш као Фема у „Новом племићу“, само је други разлог, што Стеријина Фема диже нос, а друга што се Гернерова поневиђује.

Приказивање је ишло врло добро, а ишло би још боље да су неки и неки од наших нових глумаца научили били боље своје улоге. За сад их не ћемо спомињати, у нади да ће се поправити. Та, за Бога, позната је ствар, да сваки комад тек тако може ићи добро и складно, ако се добро науче улоге. Без потпуног знања своје улоге не може никад глумац играти као што треба. Учити ваља дакле, а не ослањати се на шапгача.

Гђа Ружићка као Фема у обичном грађанском животу била је добра, а као племићка, која зна да се влада према околностима, била је

ненадмашна. У њеној су улози три фазе: док не постане немешка као ваљана и обична трговачка жена, као племићка у добрим околностима и напослетку као пропала трговкиња Све те три фазе знала је обележити и као што треба изнети. — Г. Ружић као „Пратљача“ са оним његовим „ја се зovem Пратљача“ и оним чистим занатлијским јасним и отвореним делањем био је такођер сасвим добар. Додали бисмо само, да је у сцени, где га сестра и шурак избацују, нешто оштрији и окретнији могао бити. — Гђа М. Максимовићева је несташну Меру извела доиста добро; њено приказивање задовољило је свакога без разлике. Исто тако и г. Добриновић као Омер практиканат био је сасвим ваљан „срамежљиви“ љубавник. С похвалом спомињемо г. Милојевића у улози чика Спиридона. У опште г. Милојевић је већ међу извренијим члановима позоришним. В. Ђурђевић као Младен био је нешто више него што је требало замисљен љубавник, ал' зато се у трговачком духу одликовао, особито је знао одлучно истаћи се, кад оно докажује Безарићу, да му послови ударају натраг и зашто. Г. Милковић, као Безарић и главни јунак, био је нешто везан, сигурно за то, што није био чврст у својој улози. Други су чинили своје према сили и снази својој.

С.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У ЗАГРЕБУ.

(*Серафина*). Сардуова „Серафина“, која се код нас приказује под именом „Богомољци“, спада у ред карактерних „комедија“ францускога модернога песника, која се с једне стране наслања на Молијерове узор, а с друге стране захваћа у трагичност. Сарду нествара карактере, нити их размешта за извесну своју тенденцију, нити извлачи из њих закључке за нека нова друштвена правила и законе, које хоће да пропагира или наметне слушаоцима са своје ка-

тедре — позорнице — на којој је он мајстор и господар. Ако се дозволи упоређење са најновијим појавом на уметничком пољу, он је Верешчагин драме, црта и најштакљивије друштвене типове онако какви су, те суверено ствара и најневероватније ситуације, само да би те типове истакао у свима позицијама, да их тако рећи видимо од главе до пете, па чак се нежаца ни анатомског ножа, да нам раствори њихову унутрашњост. Па ипак није онако Молијерски немилосрдан, да му се јунаци свијају, или чак да се сруше под бичем ругла и сатире, нити Димасовски социјални философ, који, пошто је пустио, да прођу карневалијаде живота, посипље јунаке пепелом покоре и кајања, те их на мала врата уводи „пречишћене“ у живот — идеала. Сарду оставља опшINSTVу, да суди; он ухвати и хуљу, онаквог какав је, за кике, прикаже га па га — пусти нек живи као што је до сад живио, мислећи ваљда: довољно је, ако се зло покаже, па нека га се људи чувају. Ја немогу бити универзалан лечник за све друштвене мане и боље.

Тако видимо у „Модерним малограђанима“, да Трабути ипак доспеју до Париза, а Сент-Андрејови могу бити задовољни, што су повратили усколебану породичну срећу и мир. Тако и „Богомољци“ могу и даље остати — богомољци, кад им то чини задовољство и годи свету и — цепену; ништа нечини што су им редови на крају „комедије“ мало проређени, вредна Серафина је ипак остала на челу и вођа „добročинитеља“, а особе а ла Шаплар неискорењују се из нашег друштва ни отровом, а камо ли руглом и сатиrom. А и добро је, што је тако писац урадио, јер ко би могао опстати на свету, кад би сунце и дању и ноћу светлило, или што би било од људи, кад би сви наједанпут постали анђели? Људима би најзад досадило толико блаженство, па би од анђела силом правили врагове, а то би на сваки начин било много горе него ли, кад би од ђавола силом правили анђеле.

С тога можда пуристанце и драматске моралисте неће потпуно задовољити „Серафина“, која за своју онакост и фарисејство није на послетку екземплярно кажњена, а њезин „верни пријатељ“ Шаплар остаје и на даље у кругу своје „делателности“, — али зар је у животу другачије! Је ли у животу порок увек кажњен, а немора ли праведник често бога хвалити, да је само очувао русу главу? На сваки начин било би зло и наопако, кад од тога неби било изнимака, али било би погрешно, кад би се изнимке узеле за правило, и ми нимало незамерамо Сарду-у, што, живећи на земљи, неће да идеалише о рају. Ми можемо у овом случају само оцењивати „Серафину“, као што оцењујемо

какву слику уметника-сликара у колико је успео у цртању, и колориту и у распореду градива, те у том случају нећемо погрешити, ако „Серафину“ убројимо у ред најбољих Сардуових „комедија“, које ће успевати док јо позоришнога света, докле буде Босанжа, Серафина и Шапларда, — а тога друштвеног цвећа биће и онда, кад људи буду живели и на балонима.

„Серафина“ незаслужује да ју једе прашина позоришнога аркива, она почешће заслужује да се покаже у светилу позоришних светиљака, али тако исто заслужује мало брижљивије студије, него што последњи пут видесмо. Истина, разабрали смо, да је било неколико покуса, па ипак је представа у многим запињала, те ако се наш мукотрпши Дашћарић буде увек онако напрезао као прекесиноћ, сумњамо да ће моћи још 25 година потресати шаптаоницу својим снажним гласом.

Палму овога вечера однео је госп. Фијан као Плантрос. Са задовољством констатујемо, да нас г. Фијан од најновијег времена управо изненађује изванредном живахношћу и промишљеношћу у извађању карактера. Ми незнамо, да ли је прекесиноћ био ико у позоришту, ко није уживао у његовој прекесиноћњој игри, ико, који се није од свег срца насмејао. То је била управо уметничка трка између њега и г. Сајевића, који је као Шаплард био прави Сардуов „богомољца“. У њихову колу беше трећа вредна наша гђица Д. Фрајенрајхова, која је показала, да је неоправдан приговор, као да ми немамо у драмском особљу представницу за највне улоге. Наша Драгица била је тако дражесна Ивона, да је и сам писац неби бољом могао пожелити. Од осталих улога споменути нам је г. Милана, који је као барон Босанж јуначки савлађивао костобољу и г. Бранија, који је као адмирал Монтилак опет савлађивао осећаје са достојанством. Гђица Перисова учинила је као Серафина, што је била кадра. Г. Анић није марио кретати се онако без осећаја као Роберт; он се једино у четвртом чину приближио карактеру улоге. Гђица Стефановићева одвише је запињала, као да се није умела наћи у улози Сулписе, а гђа Рајковићка-Димитријевићка могла је мало јаче истакнути контраст између љубави према мужу и наметнуте јој „побожности“. Истина, то и није баш знатна улога, али за уметника је и најнезнатнија улога вредна студија као карактер.

ОпшINSTV је са задовољством пратило целу представу, а ми смо уверени, да ће „Богомољци“ увек имати захвалне слушаоце, само други пут нека се тако често незапиње.

У Загребу.

— рн —.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

30. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 18

У НОВОМЕ САДУ У ЧЕТВРТАК 13. ФЕБРУАРА 1886.

Први пут:

ДОКТОР КЛАУС.

ШАЉИВА ИГРА У 5 ЧИНОВА, НАПИСАО АДОЛФ ЛАРОНЖ, ПРЕВЕО САВА ПЕТРОВИЋ.

ОСОБЕ:

Леополд Гризингер, златар	Миљковић.
Јулија, кћи му.	Л. Хаџићева.
Макс Боден, јулијин муж	Ђурђевић.
Фердинанд Клаус, доктор	Ружић.
Марија, жена му, гризингерова сестра.	З. Милојевићка.
Ема, њихова кћи	С. Бркићева.
Павао Герстел, референдар	Марковић.
Маријана, газдарица код Гризингера	Ј. Добриновићка.
Љубовски, кочијаш	Добриновић.
Августа, слушкиња } код доктора Клауса	Д. Николићева.
Шлингенова	С. Миљковићка.
Ана.	Д. Бандобранска.
Херман	Васиљевић.
Колмар, } сељаци	Банић.
Јаков, }	Петровић.

Дворкиње, собарице, слуге.

У петак 14. фебруара: „ГОСПОЂА ОД СЕН-ТРОПЕЗА“. Драма у пет раздела, по француском написао Ламберт, с немачког превео А. М.

Улазнице се могу добити у писарници позоришној од 9—12 пре подне и од 3—5 после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7¹/₂ А СВРШЕТАК У 10¹/₂ САХАТА.